

**Diagnoza obszaru
Lokalnej Grupy Działania Ponidzie
na potrzeby opracowania
Lokalnej Strategii Rozwoju obszaru Lokalnej Grupy
Działania Ponidzie na lata 2023-2027**

Pińczów, wrzesień 2022

Wstęp

Niniejsza diagnoza oparta została o analizę danych statystycznych pochodzących z oficjalnej statystyki GUS, informacji i danych przekazanych przez samorządy objęte obszarem działalności LGD Ponidzie, dane znajdujące się w zasobach LGD w tym danych z opracowanej ewaluacji LGD Ponidzie oraz inne, ogólnodostępne bazy danych społeczno-gospodarczych.

Diagnoza zawiera m.in. porównanie sytuacji na terenie LGD z sytuacją w skali regionu województwa świętokrzyskiego.

Przedstawione poniżej informacje zawierają również wstępne informacje dotyczące wyników prowadzonej przez LGD Ponidzie ankietyzacji. Informacje te będą uzupełnione na późniejszym etapie prac przy tworzeniu Lokalnej Strategii Rozwoju o wyniki kolejnych badań społecznych (ankiet, warsztatów, konsultacji) w poszczególnych dziedzinach. Na podstawie tych dokumentów zostanie opracowana analiza SWOT oraz wypracowane zostaną cele i wskaźniki do realizacji na przyszłość.

1. Obszar i populacja

1.1. Ogólny opis obszaru.

Obszar Lokalnej Grupy Działania Ponidzie pokrywa się z granicami administracyjnymi Powiatu Pińczowskiego, położonego w południowej części województwa świętokrzyskiego, w dolinie rzeki Nidy.

Rysunek: Obszar powiatu pińczowskiego.

Od północnego - wschodu LGD Ponidzie graniczy z powiatem kieleckim, od wschodu z powiatem buskim, od południa z powiatem kazimierskim, od zachodu z powiatem jędrzejowskim należącymi do województwa świętokrzyskiego a od strony południowego - zachodu z powiatem miechowskim należącym administracyjnie do województwa małopolskiego.

Województwo świętokrzyskie

Rysunek: Położenie LGD Ponidzie w Województwie Świętokrzyskim.

W skład powiatu pińczowskiego, a tym samym LGD PONIDZIE wchodzi 5 gmin. 3 gminy wiejskie: Kije, Michałów, Złota oraz 2 gminy miejsko-wiejskie: Działoszyce i Pińczów. Obszar zajmuje 612,85 km² powierzchni i liczy 38487 mieszkańców (BDL stan na 31.12.2020 r.). W granicach administracyjnych obszaru znajdują się 131 sołectwa oraz 2 miasta – Pińczów i Działoszyce. Pińczów liczy 10524 mieszkańców a Działoszyce 902 mieszkańców.

Największą gminą, zarówno pod względem powierzchni jak i liczby mieszkańców, jest gmina Pińczów. Jej powierzchnia stanowi 34,75% ogólnej powierzchni powiatu pińczowskiego. Liczba mieszkańców tej gminy w stosunku do łącznej liczby mieszkańców powiatu wynosi 52,95%. Najmniejszą gminą pod względem zajmowanego obszaru jest gmina Złota. Jej powierzchnia stanowi zaledwie 13,38% łącznej powierzchni powiatu pińczowskiego. Natomiast najmniejszą gminą ze względu na liczbę mieszkańców jest gmina Kije. Jej liczba mieszkańców stanowi 11,22% łącznej liczby mieszkańców powiatu pińczowskiego.

Tabela: Powierzchnia i ludność obszaru działania LGD PONIDZIE wg stanu na 31 grudnia 2020 r.

WYSZCZEGÓLNIENIE	TYP GMINY	Symbol terytorialny	POWIERZCHNIA W KM ²
 GMINA DZIAŁOSZYCE	MIEJSKO-WIEJSKA	2608013	106
 GMINA KIJE	WIEJSKA	2608022	100
 GMINA MICHAŁÓW	WIEJSKA	2608032	112
 GMINA PIŃCZÓW	MIEJSKO-WIEJSKA	2608043	213
 GMINA ZŁOTA	WIEJSKA	2608052	82

 POWIAT PIŃCZOWSKI	–	2608	613
---	---	------	-----

1.2 Sytuacja demograficzna

Tabela: Ludność wg płci w poszczególnych gminach Powiatu Pińczowskiego.

Stan w dniu 31 XII 2020 roku				
POWIAT GMINY oznaczenia: M. - gmina miejska G. - gmina wiejska M-W - gmina miejsko-wiejska	Ogółem	NA 1 KM ²	Mężczyźni	Kobiety
M-W - Działoszyce	4 836	46	2 397	2 439
G. - Kije	4 320	43	2 140	2 180
G. - Michałów	4 516	40	2 269	2 247
M-W - Pińczów	20 379	96	9 987	10 392
G. - Złota	4 436	54	2 180	2 256
POWIAT PIŃCZOWSKI	38 487	63	18 973	19 514

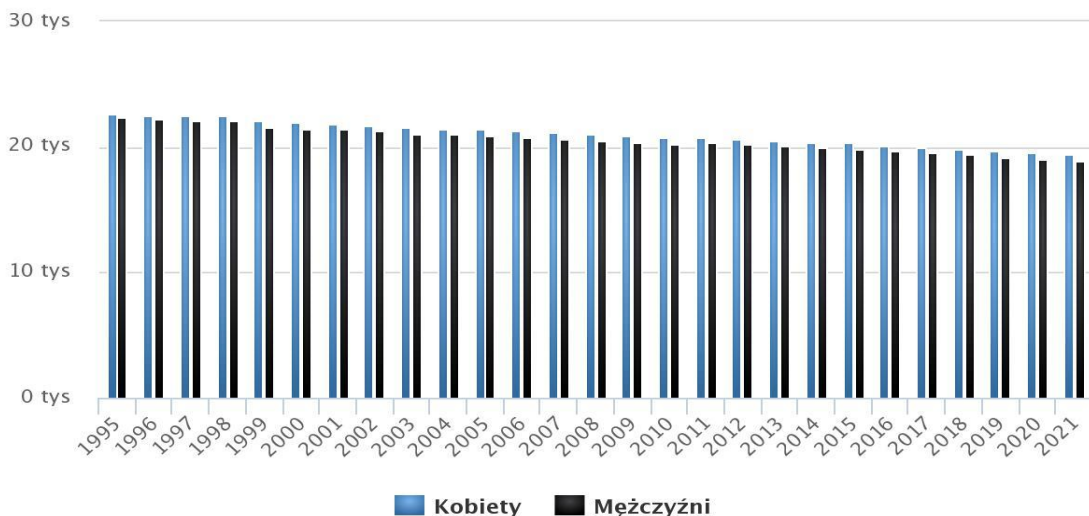
Źródło: GUS Bank Danych Lokalnych

Analiza powyższych danych pozwala stwierdzić, że ludność obszaru działania LGD Ponidzie stanowiła na dzień 31 grudnia 2020 roku 3,14% ludności zamieszkującej całe województwo świętokrzyskie a jego powierzchnia 5,23% powierzchni województwa.

Według danych GUS za 2021 rok powiat pińczowski na dzień 31 grudnia 2020 miał 38 237 mieszkańców, z czego 50,8% stanowią kobiety, a 49,2% mężczyźni.

Populacja – powiat pińczowski w latach 1995 – 2021

(Źródło: GUS)

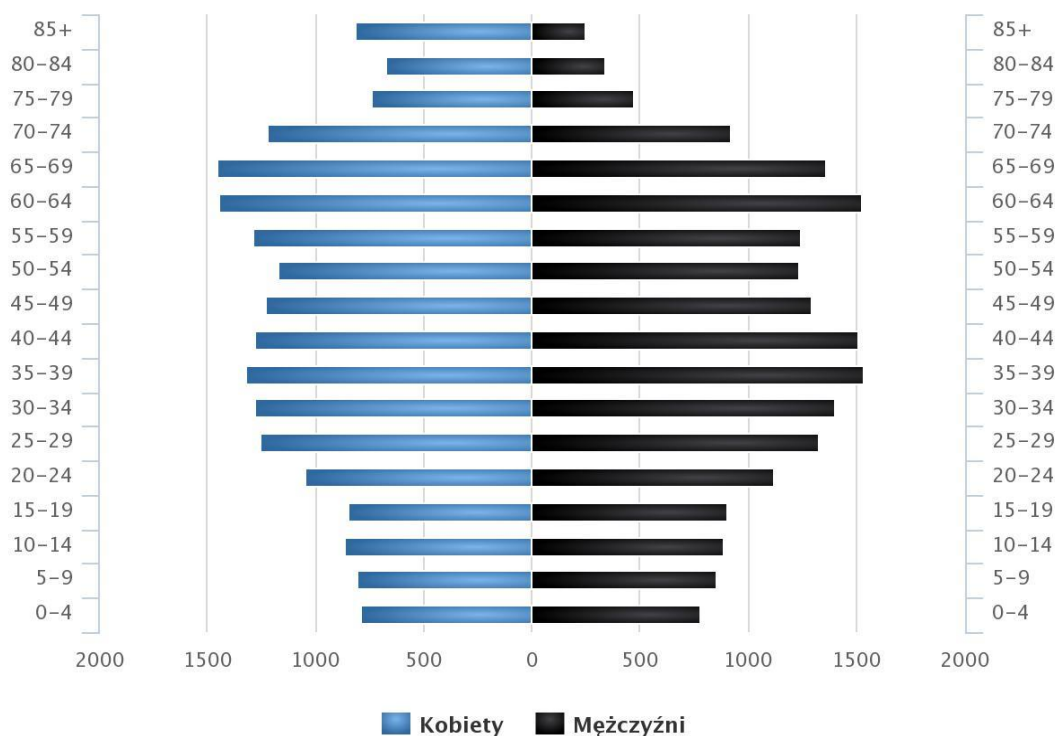

W latach 2002-2021 liczba mieszkańców zmalała o 11,0%. Średni wiek mieszkańców wynosi 44,1 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa świętokrzyskiego oraz nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców powiatu pińczowskiego, 2020

(Źródło: GUS)

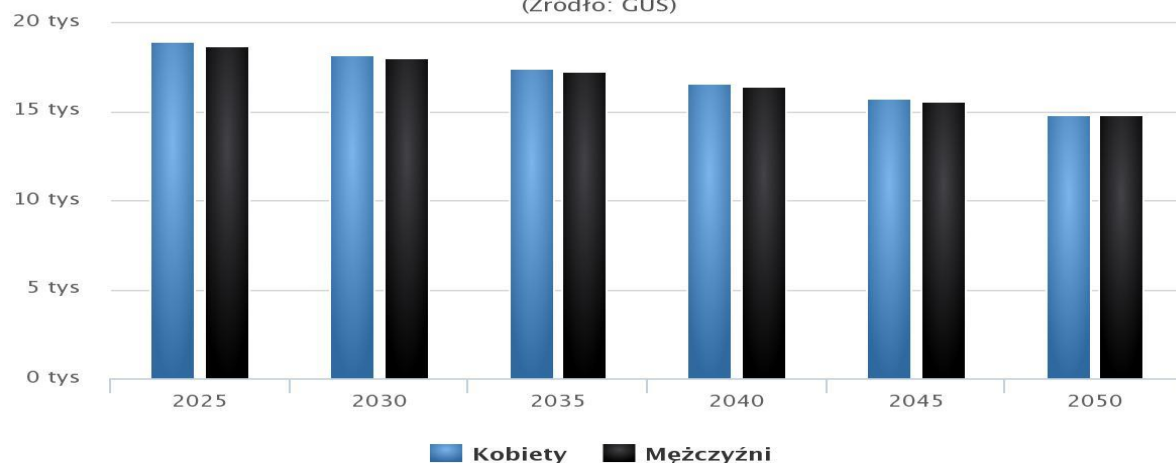

www.polskawliczbach.pl

Prognozowana liczba mieszkańców powiatu pińczowskiego w 2050 roku wynosi 29 563, z czego 14 784 to kobiety, a 14 779 mężczyźni.

Prognozowana populacja – powiat pińczowski w latach 2025 – 2050

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Jednym z głównych problemów obszaru jest dynamicznie starzejące się społeczeństwo. Dane Głównego Urzędu Statystycznego potwierdzają, iż w ostatnich latach problem ten się pogłębiał. W latach 2016-2021 w 3 z 5 gmin obszaru LGD przybyło ludności w wieku poprodukcyjnym (wyjątkiem gminy Działoszyce i Michałów), ale już we wszystkich spadła ilość ludności w wieku produkcyjnym i w wieku przedprodukcyjnym i były to spadki dość znaczne. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela: Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	Ludność gmin w wieku (Źródło: Bank Danych Lokalnych):					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2016	2021	2016	2021	2016	2021
Działoszyce	761	691	2 970	2 707	1 376	1 347
Kije	735	696	2 741	2 536	1 004	1 050
Michałów	848	801	2 736	2 644	1 060	1 015
Pińczów	3 239	3 072	13 223	11 946	4 626	5 157
Złota	698	658	2 713	2 538	1 108	1 176

Kolejnym ważnym z punktu widzenia demografii czynnikiem jest wskaźnik przyrostu naturalnego.

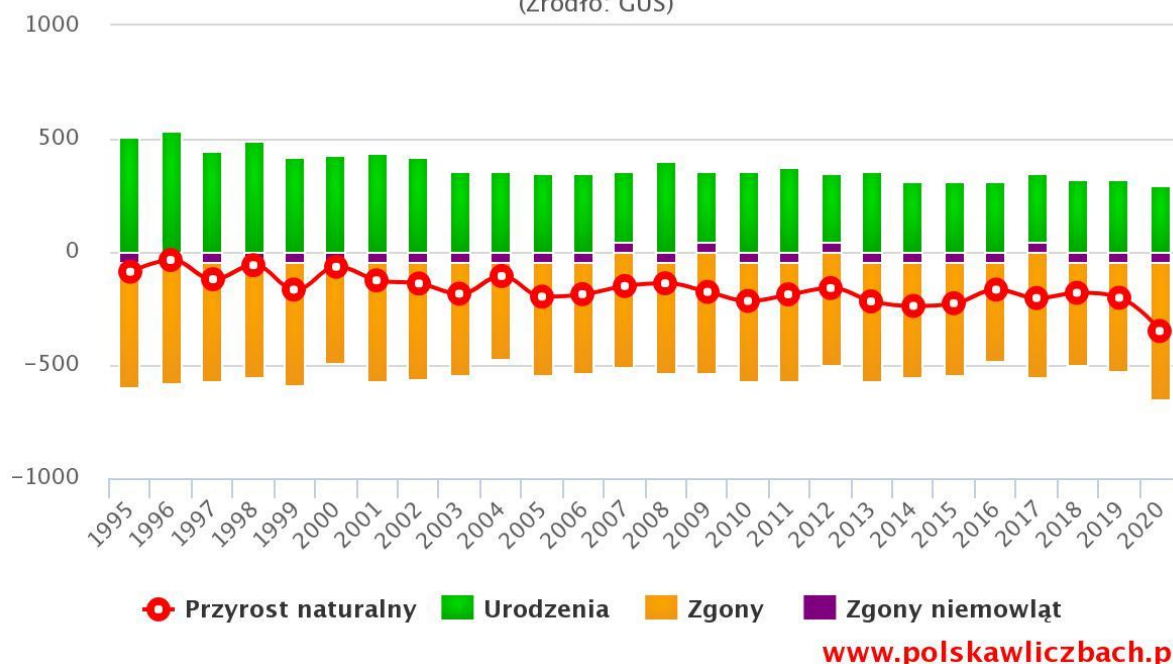
Przyrost naturalny w powiecie pińczowskim w 2020 r -350	
kobiety	mężczyźni
-148	-202

Przyrost naturalny na 1000 ludności -9,05
powiat pińczowski -9,1
woj. świętokrzyskie -6,4
cały kraj -3,2

Opracowanie na podstawie danych GUS.

Przyrost naturalny w latach 1995–2020 w powiecie pińczowskim

(Źródło: GUS)

Należy zatem podkreślić wysoce niekorzystnie rokującą na przyszłość sytuację.

Niekorzystną sytuację możemy również zauważyć analizując migracje mieszkańców. Migracje to zmiany miejsca zamieszkania w poszukiwaniu lepszych warunków życia. Procesy migracyjne obejmują z jednej strony opuszczenie miejsca zamieszkania, z drugiej przybywanie do nowych miejsc oraz czynniki powodujące te przemieszczenia. Niepokojącą tendencją jest to, iż w ostatnich latach w większości gmin obszaru LGD saldo migracji miało wartość ujemną, a szczególnie negatywna sytuacja dotyczyła gminy Pińczów. Warto też odnotować, że w 2021 roku ujemne wartości posiadały wszystkie gminy poza gminą Michałów. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

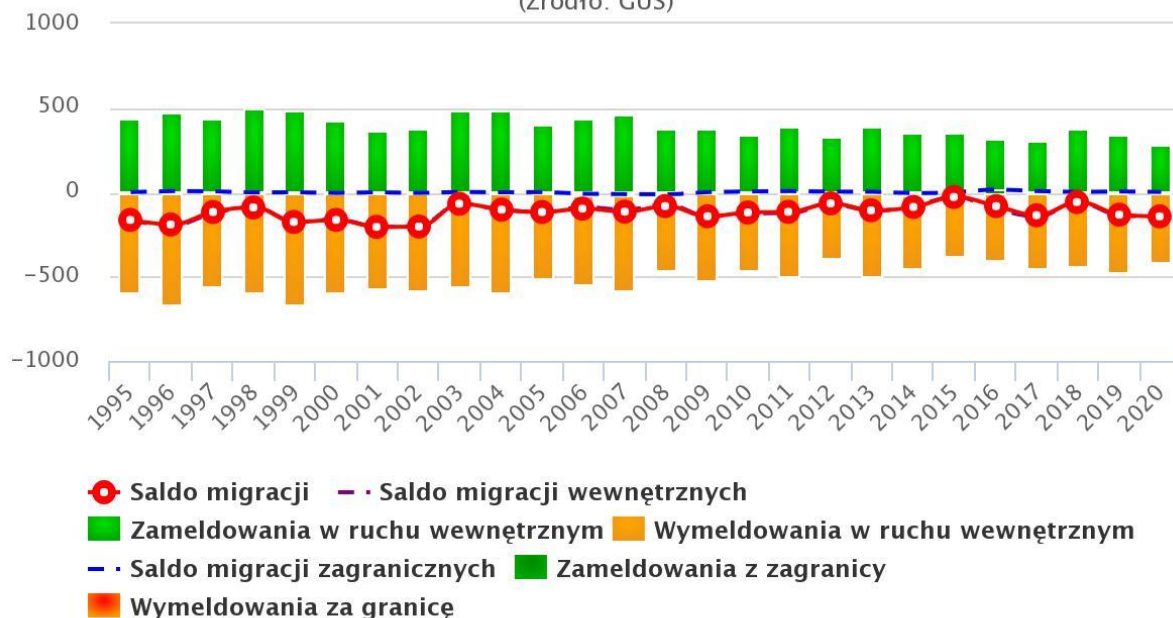
Tabela: Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD (Źródło: Bank Danych Lokalnych)					
Nazwa gminy/rok	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	-32	-2	-5	-11	-20
Kije	2	12	-1	-22	-7
Michałów	-13	24	-7	0	9
Pińczów	-89	-90	-132	-104	-86

Złota	-4	-2	12	-6	-12
-------	----	----	----	----	-----

Migracje na pobyt stały w latach 1995–2020 w powiecie pińczowskim

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

Migracje ludności (Źródło GUS)	
Zameldowania w ruchu wewnętrznym 271	
Kobiety (zameldowania w ruchu wewnętrznym) 140	Mężczyźni (zameldowania w ruchu wewnętrznym) 131
Zameldowania z zagranicy 5	
Kobiety (zameldowania z zagranicy) 4	Mężczyźni (zameldowania z zagranicy) 1
Wymeldowania w ruchu wewnętrznym 416	
Kobiety (wymeldowania w ruchu wewnętrznym) 231	Mężczyźni (wymeldowania w ruchu wewnętrznym) 185
Wymeldowania za granicę 3	
Kobiety (wymeldowania za granicę) 1	Mężczyźni (wymeldowania za granicę) 2
Saldo migracji -143	
Kobiety (saldo migracji) -88	Mężczyźni (saldo migracji) -55
Saldo migracji wewnętrznych -145	
Kobiety (saldo migracji wewnętrznych) -91	Mężczyźni (saldo migracji wewnętrznych) -54
Saldo migracji zagranicznych 2	
Kobiety (saldo migracji zagranicznych) 3	Mężczyźni (saldo migracji zagranicznych) -1

1.3 Uwarunkowania przyrodnicze i geograficzne.

Klimat.

Klimat regionu należy do grupy klimatów umiarkowanych. Średnia roczna temperatura waha się w okolicach 8 °C, najcieplejszym miesiącem jest lipiec a najzimniejszym styczeń. Średnie roczne wartości opadów kształtują się w granicach 550-600 mm, wiatry są na ogół umiarkowane z kierunku zachodniego i północno-zachodniego.

Gleby.

Gleby obszaru charakteryzują się dobrą przydatnością rolniczą, która w ujęciu całościowym przewyższa średnią wojewódzką. Ogólny wskaźnik jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi 71,8 pkt. (w skali 120-punktowej, w województwie wynosi on 69,3 pkt. zaś w kraju - 66,6 pkt.). Są to gleby lessowe lub dobre gleby rędzinowe wykształcone na węglanowych skałach kredowych. Występowanie dobrych gleb decyduje o rolniczym charakterze powiatu. Ogólna ilość użytków rolnych wynosi 44813 ha co stanowi 71% ogólnej powierzchni. Szczególnie urodzajne gleby występują w południowej części powiatu w gminach Działoszyce, Michałów i Złota. Gorsze warunki glebowe występują w gminach Kije i Pińczów, gdzie większość gleb jest piaszczysta i gliniasta. Na omawianym terenie nie notuje się skażeń gleby metalami ciężkimi.

Bogactwa naturalne.

Kopaliny występujące na terenie omawianego obszaru to: skały węglanowe, gipsy, surowce ilaste oraz kruszywo naturalne.

Najważniejszymi surowcami mineralnymi są wapienie oraz gipsy. Od Pińczowa w kierunku południowo – wschodnim ciągnie się wypiętrzenie o długości około 42 km i szerokości około 6 km - malowniczy Garb Pińczowski kryjący wapień. Wapień zwany Pińczowskim lub Pińczakiem to skała osadowa znana z eksploatacji przemysłowej od XV wieku. Najcenniejsze wapienie drobnoziarniste wykorzystywane są w rzeźbiarstwie i jako kształtki budowlane. Miąższość pokładów wapienia sięga 18 metrów.

Eksploatacja wapieni prowadzona jest w okolicach Pińczowa od ponad 1000 lat. Z pośród udokumentowanych złóż: Skowronno, Bogucice-Zakamień, Pińczów, Wymysłów (Stawiany Pińczowskie) oraz Gołuchów, aktualnie eksploatowane jest złożo Pińczów.

Złoża gipsowe na obszarze LGD Ponidzie należą do największych w świecie. Koncentrują się w obszarach nadnidziańskich:

- obszar północny: Marynka – Stawiany – Gartatowice – Szaniec
- obszar południowy: Bogucice – Gacki - Skorocice

W trakcie wydobywania dokonano wielu odsłonień, a część wyrobisk górniczych zrehabilitowano w kierunku wodnym. W najniższych partiach odkrywek powstały malownicze zalewy wodne z kąpieliskami. Przykładem jest kąpielisko po byłej kopalni gipsu Gacki - Krzyżanowice, gdzie pozostawiono ścianę wschodnią gipsową dla celów dydaktycznych.

Oprócz odsłonień dokonanych w trakcie wydobywania, na obszarze działania LGD Ponidzie znajduje się wiele interesujących ostańców, grot, jaskiń, głazów narzutowych oraz innych form mających wartość naukową i dydaktyczną.

Lesistość.

Według danych GUS za 2018 rok lasy zajmują obecnie 18 % powierzchni powiatu, z czego ok. 80,0% stanowią lasy państwowe zarządzane przez Nadleśnictwo Pińczów, a pozostałą część zajmują lasy prywatne.

Lesistość obszaru LGD jest niższa niż w województwie – 28 %, oraz kraju – 29,6%. Niższa jest też powierzchnia gruntów zadrzewionych i zakrzewionych, zwłaszcza na obszarach południowych i w dolinie Nidy.

Lasy, mimo że zajmują niewielką część powierzchni obszaru LGD Ponidzie stanowią wielką wartość przyrodniczą. Na ogólną powierzchnię gruntów leśnych Nadleśnictwa Pińczów (9435 ha) jest 200 ha lasów wodochronnych, 40 ha cennych pod względem przyrodniczym, 30 ha stanowi ostoję zwierząt, 775 ha stanowi strefę ochronną sanatoriów i uzdrowisk. Lasy prywatne zajmują 2037 ha, z czego na miasto Pińczów przypada 78 ha, miasto Działoszyce 3 ha, gmina Kije 838 ha, gmina Pińczów 785 ha, gmina Michałów 308 ha, gmina Złota 25 ha. Skupiają się w różnej wielkości kompleksach, przy

czym zwarte układy przestrzenne tworzą lasy w rejonie Bogucic, Młodzaw i Kozubowa, porastające największe wzniesienia i stoki.

Fauna i flora.

Najciekawszym zjawiskiem jest istnienie licznych, choć niewielkich reliktów stepowych nad Nidą, z bogatą, lecz wymierającą roślinnością. W chwili obecnej możemy spotkać na Ponidziu: dziki, sarny, jelenie, lisy, wilki i zające. Nad stawami i rzekami zadomowiło się licznie reprezentowane ptactwo wodne.

Walory przyrodnicze.

Ponidzie cechuje bardzo bogaty wachlarz walorów przyrodniczo-krajobrazowych. W związku z tym teren powiatu pińczowskiego objęty został różnymi formami ochrony przyrody. Ochroną prawną objętych jest 98,9% obszaru LGD.

System obszarów chronionych obejmuje:

- Nadnidziański Park Krajobrazowy
- Szaniecki Park Krajobrazowy
- Kozubowski Park Krajobrazowy.

Parki te tworzą razem **Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia**, a jego powierzchnia wynosi w sumie 40 692 ha.

Rysunek: Walory przyrodnicze na terenie powiatu pińczowskiego.

Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia to istny sezam ze skarbami przyrody. Centrum Ponidzia stanowią unikatowe w skali kraju krajobrazy związane z powierzchniowym występowaniem gipsów. Na terenie obszaru LGD Ponidzie występuje wiele pomników przyrody zarówno żywej jak i nieożywionej.

Tabela: Dane Świątokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych

Formy ochrony	Parki Krajobrazowe			Razem
	Nadnidziański	Szaniecki	Kozubowski	
Powierzchnia parku (w ha)	22 889	11 290	6 170	40 349
Powierzchnia otuliny (w ha)	26 312	13 757	6 592	46 661
Liczba rezerwatów przyrody	9	1	2	12
Liczba pomników przyrody żywej	15	1	14	30
Liczba pomników przyrody nieożywionej	15	4	1	20
Liczba stanowisk dokumentacyjnych	-	3	-	3

Liczba użytków ekologicznych	3	5	-	8
Liczba obszarów Natura 2000 (zatwierdzonych)	1 (OSO Dolina Nidy)	-	-	1
Liczba projektowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 mających znaczenie dla Wspólnoty	1	2	2	5

W rezerwach ścisłych, takich jak: Krzyżanowice, Winiary Zagojskie, Grabowiec, Skowronno Dolne, Młodzawy Duże, Polana Polichno występuje jedyna w Polsce roślinność stepowa oraz zwierzęta niższych gatunków takich jak: cykady i pająki stepowe. W rezerwacie Wroni Dół oraz Pieczyska znajdują się rzadkie zbiorowiska roślin torfowych.

Tabela: Rezerваты przyrody.

Lp.	Nr ewid.	Nazwa rezerwatu	Gmina		Typ rezerwatu	Charakter rezerwatu	Rok utworzenia	Powierzchnia [ha]
1.	006	Krzyżanowice	Pińczów		Stepowy	Ścisły	1954	18,00
2.	013	Grabowiec	Pińczów		Florystyczny	Częściowy	1956	21,92
3.	027	Skowronno	Pińczów		Florystyczny	Ścisły	1960	1,93
4.	029	Winiary Zagojskie	Pińczów		Stepowy	Ścisły	1960	4,81
5.	038	Polana Polichno	Pińczów		Stepowy	Częściowy	1974	9,45
6.	025	Pieczyska	Pińczów		Torfowiskowy	Częściowy	1999	40,84
7.	026	Wroni Dół	Michałów		Leśny	Częściowy	1999	9,94
8.	032	Skotniki Górne	Pińczów			Ścisły	1962	1,9

Na podstawie danych Zarządu Świętokrzyskich i Nadnidziańskich Parków Krajobrazowych.

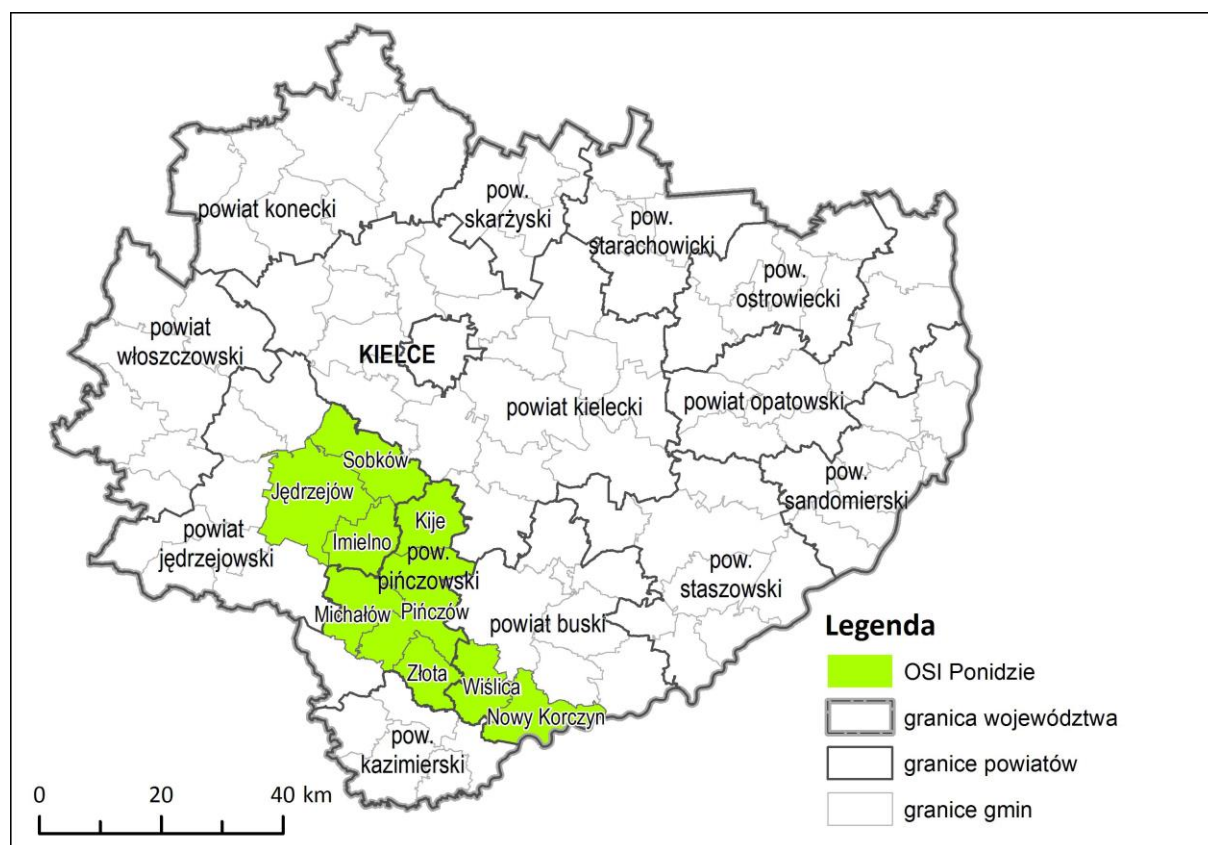
2. Atrakcyjność turystyczna

Obszar LGD posiada ogromny potencjał do rozwoju turystyki. W trakcie spotkań z mieszkańcami pojawiała się opinia, że walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe) stanowią najmocniejszą stronę obszaru. Należy je tylko odpowiednio wykorzystać do rozwoju regionu, zwłaszcza w sytuacji obserwowanego od jakiegoś czasu wzrostu zainteresowania wśród społeczeństwa turystyką, w szczególności aktywną. Bardzo istotna w tym zakresie jest lokalna tożsamość mieszkańców. Wynika ona ze wspólnej historii, która jest upamiętniana i rozpowszechniana poprzez liczne działania społeczności związane z kultywowaniem lokalnych obrzędów, upowszechnianiem folkloru regionalnego oraz organizacją cyklicznych imprez i wydarzeń. Kulturowa spójność mająca swoją genezę w historii obszaru znajduje wyraz w istniejących obiektach kultury materialnej. W chwili obecnej obserwowany jest wzrost zainteresowania przywróceniem i ochroną tradycji. W zakresie kultywowania tradycji regionu największy wkład mają prężnie działające Koła Gospodyń Wiejskich (32 zarejestrowane w ARIMR), Ochotnicze Straże Pożarne, oraz innego rodzaju organizacje społeczne, rady sołeckie i organizacje sportowe, a także zespoły folklorystyczne. Organizowane wydarzenia mają na celu integrację mieszkańców, przyciągnięcie turystów oraz promocję lokalnej kultury, produktów, miejsc itp. Potencjałem turystycznym tego terenu są różnorodne formy ochrony przyrody, obiekty dziedzictwa kulturowego, lokalne produkty oraz znajdujące się na obszarze LGD szlaki piesze, rowerowe, konne i wodne, a także przystań kajakowa, aeroklub czy stadnina koni, co stwarza duże możliwości do przyciągnięcia turystów poszukujących aktywnego wypoczynku. Fakt, iż przez teren płynie rzeka Nida, na której działające w partnerstwie sąsiadujące Lokalne Grupy Działania oznakowały szlak kajakowy, przyczynił się do odrodzenia na Ponidziu tradycji kajakowych.

Istotne z punktu rozwoju turystyki jest stworzenie Partnerstwa OSI Ponidzie. Partnerstwo Ponidzie zostało zawiązane na mocy porozumienia jednostek samorządu terytorialnego na rzecz utworzenia Obszaru Strategicznej Interwencji Ponidzie (OSI Ponidzie). Współtworzy je dziewięć gmin przynależnych administracyjnie do trzech powiatów województwa świętokrzyskiego – powiatu pińczowskiego, powiatu buskiego i powiatu jędrzejowskiego — oraz jeden samorząd powiatowy. Skład Partnerstwa prezentuje się następująco:

- z powiatu pińczowskiego: Gmina Pińczów, Gmina Kije, Gmina Michałów, Gmina Złota oraz Powiat Pińczowski,
- z powiatu jędrzejowskiego: Gmina Jędrzejów, Gmina Imielno oraz Gmina Sobków,
- z powiatu buskiego: Miasto i Gmina Nowy Korczyn oraz Miasto i Gmina Wiślica.

Intencją zawiązanego porozumienia było wspólne opracowanie programu strategicznego stanowiącego rekomendację do uwzględnienia OSI Ponidzie w opracowanej Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+.

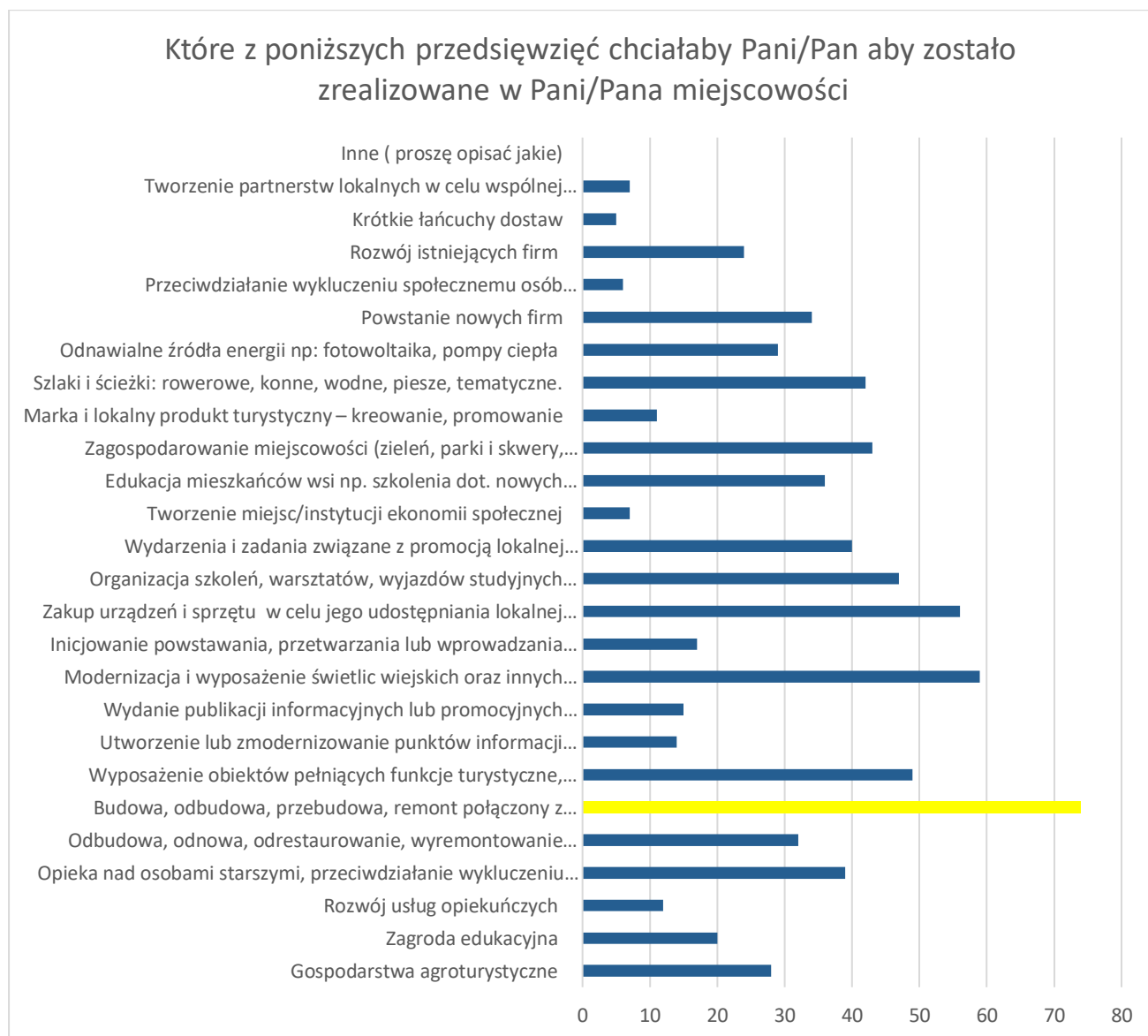

Mapa: OSI Ponidzie, źródło: www.swietokrzyskie.pro

Ogromne szanse wykorzystania potencjału turystycznego daje zawiązane przez gminę Pińczów wspólnie z gminami: Busko-Zdrój, Solec-Zdrój oraz Kazimierza Wielka porozumienie partnerskie pod nazwą OSI Uzdrowiska Świętokrzyskie.

Usytuowanie powoduje, iż obszar LGD Ponidzie jest idealnym miejscem do weekendowego wypoczynku dla mieszkańców pobliskich miast oraz jest doskonale połączony z węzłami

komunikacyjnymi dla turystów z innych regionów. Dla rozwoju obszaru pod kątem turystycznym niezbędne jest jednak posiadanie odpowiedniej infrastruktury kulturalno-turystyczno-rekreacyjnej, a ta jest na obszarze działania LGD wciąż słabo rozwinięta. Zapotrzebowanie na rozwój takiej infrastruktury wskazano w przeprowadzonym badaniu ankietowym. Na pytanie: Które z poniższych przedsięwzięć chciałaby Pani/Pan, aby zostało zrealizowanych w Pani/Pana miejscowości z spośród 169 ankiet aż 74 osoby wskazały: Budowa, odbudowa, przebudowa, remont połączony z modernizacją, zagospodarowanie lub oznakowanie obiektów małej infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej. (place zabaw, siłownie, pod chmurką, park linowy, ścieżki rowerowe, piesze, nordic walking, boiska wielofunkcyjne)

Opracowanie własne na podstawie złożonych ankiet.

Obszar powiatu pińczowskiego jest bardzo atrakcyjny turystycznie, jednak jego promocja jest niewielka. Nie potrafimy zatrzymać turysty na dłużej niż jeden dzień. Słabe są również warunki noclegowe, słaba oferta pobytowa oraz niski standard bazy noclegowej.

Tabela: Turystyczne obiekty noclegowe w gminach wchodzących w skład LGD.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat (Źródło: GUS)			
Nazwa gminy/rok	2017	2019	2020
Działoszyce	1	1	1
Kije	-	-	-
Michałów	1	1	1
Pińczów	3	3	3
Złota	-	-	-

Liczba turystycznych obiektów noclegowych na obszarze LGD nie jest imponująca. Należy jednak zauważyć, że dane GUS zawierają informacje na temat zarejestrowanych działalności agroturystycznych, a więc takich, które spełniają warunki ustawowe (ustawa o usługach hotelarskich), gdzie obiekty agroturystyczne są uznane za „inne obiekty” oraz są zgłoszone do ewidencji prowadzonej przez właściwego wójta ze względu na miejsce położenia obiektu. W praktyce istnieje wiele obiektów zlokalizowanych na obszarach wiejskich, w których świadczone są usługi hotelowe, jednak są one nieewidencjonowane i oficjalne statystyki ich nie obejmują.

3. Uwarunkowania historyczno-kulturowe

Zasoby dziedzictwa kulturowego stanowią istotny element tożsamości świadczący o ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej. Ziemia pińczowska, obszar działania LGD Ponidzie, może poszczycić się wielowiekową tradycją osadniczą z trwale wyrytymi śladami w postaci zabytków kultury materialnej, zabytków kultury duchowej oraz wciąż odkrywanych zabytków archeologicznych. Zbadane ślady osadnictwa sięgają okresu kultury lubelsko-wołyńskiej (2800-2700 lat p.n.e.) – stanowisko archeologiczne w m. Bronocice, gmina Działoszyce. Pozostałościami po ludach żyjących u schyłku epoki kamienia są kopce i kurhany – pradawne cmentarzyska, stanowisko kultury celtyckiej w m. Pełczyska gmina Złota.

Do najważniejszych zasobów dziedzictwa architektonicznego należą obiekty sakralne a wśród nich kościoły katolickie, reprezentowane w historii sztuki w Polsce np.:

- kościół w Zagości Starej wymieniany ze względu na zachowane romańskie rzeźby architektoniczne,
- kościół w Działoszycach wymieniany z uwagi na ciekawą dwukondygnacyjną kaplicę oraz gotyckie malowidła przedstawiające „Credo”,
- kaplica św. Anny na wzgórzu w Pińczowie, wymieniana jako pierwsza w Polsce wolnostojąca kaplica kopułowa.

oraz zabytki sakralne judaizmu:

- synagoga w Pińczowie stanowiąca podręcznikowy przykład jednej z najstarszych dobrze zachowanych synagog,
- oraz, niestety, ruiny klasycystycznej synagogi w Działoszycach.

Swoistym obiektem sztuki sakralnej są kapliczki i krzyże przydrożne rozsiane wśród dróg i pól. Ponad 60 obiektów pochodzących z XVII/XVIII w. zaewidencjonowano w Katalogu Zabytków Sztuki Polskiej, ponad 100 znajduje się w ewidencji Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Do architektonicznych zasobów dziedzictwa kulturowego należą także zespoły pałacowo/dworsko-parkowe, obiekty budownictwa ludowego, obiekty uznane za zabytki techniki. Wszystkie one świadczą o rozwoju form ekonomicznych na terenie powiatu.

Zespoły pałacowe występują w miejscowościach Sancygniów, Pińczów, Góry i Chroberz. Zespoły dworskie występują w miejscowościach: Krzyżanowice, Pierocice, Węchadłów, Michałów, reprezentują architekturę od XVI poprzez XVIII i XIX wiek. Ich kondycja jest różna w większości zła. Również założenia parkowe, parków przydworskich ulegają zniekształceniom i degradacji kompozycyjnej.

Największą liczbę zabytków stanowią obiekty budownictwa ludowego. Szczególną wartość mają zachowane układy urbanistyczne wsi – ulicówki, wielodrożnice czy wsie łanowe. Zasób materialny większości wsi obszaru objętego LSR jest zasobem powojennym, niemniej zachowało się wiele pojedynczych obiektów – budynków mieszkalnych, drewnianych czy też zabudowań gospodarczych. Najcenniejszym z zabytków techniki jest most drewniany na palach w miejscowości Umianowice. Wśród pozostałych wyróżnić należy młyny oraz zabudowania funkcjonujących od XVII wieku zakładów kamienia w Pińczowie. Liczne zabytki znajdujące się na obszarze działania LGD wymagają jednak inwestycji poprawiających ich stan i przeciwdziałających procesowi niszczenia. Ponadto, aby w pełni móc wykorzystać posiadany potencjał turystyczny koniecznym wydaje się również inwestowanie w oznakowanie posiadanych zasobów.

Tabela: Zestawienie zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków – stan na 30 czerwca 2021.

GMINY	Zabytki ogółem	Obiekty sakralne Katolickie	Obiekty sakralne -pozostałe	Zespoły pałacowe/ dworskie	Park	Zabytki techniki	Pozostałe
Działoszyce	18	8	1	5	4	0	0
Kije	7	4	0	0	0	3	0
Michałów	12	5	1	4	2	0	0
Pińczów	32	18	1	7	2	1	3
Złota	10	7	0	2	1	0	0
Obszar ogółem	79	42	3	18	9	4	3

Na podstawie danych ze strony: www.wuoz.kielce.pl- rejestr zabytków nie ruchomych województwa świętokrzyskiego.

Na przestrzeni wieków kulturą tożsamość obszaru tworzyli m.in. kardynał Zbigniew Oleśnicki, biskup krakowski, staraniem którego Pińczów w 1428 roku zyskał prawa miejskie; Hugo Kołłątaj współtwórca Konstytucji 3 Maja, uczeń miejscowego gimnazjum, proboszcz Pińczowa i pobliskich Krzyżanowic; Augustyn Kordecki, obrońca Częstochowy -przeor tut. klasztoru paulińskiego; Santi Gucci – architekt i rzeźbiarz tworzący w miejscowym wapieniu-pińczaku; Jan Chryzostom Pasek – autor słynnych pamiętników; wybitny poeta oświecenia Stanisław Trembecki (urodził się w Jastrzębnikach gm. Działoszyce); piewca Ponidzia Adolf Dygasiński, urodzony w Niegosławicach.

Na obszarze LGD Ponidzie mamy zarówno walory przyrodnicze wynikające wprost ze środowiska naturalnego, walory przyrodnicze, w utworzenie których ingerował człowiek, ale nie wpłynęło to na zmianę pierwotnego charakteru i znaczenia, jak również walor przyrodniczy utworzony wprost przez człowieka.

4. Produkty lokalne, tradycyjne, regionalne

Na terenie powiatu pińczowskiego z roku na rok można zauważyć znaczący wzrost liczby Kół Gospodyń Wiejskich, które mogą na realizację swoich zadań statutowych korzystać ze wsparcia ARiMR. Panie coraz częściej i prężniej angażują się w działalność promocyjną regionu. Każde KGW w swoich zasobach posiada przepisy, przekazywane z pokolenia na pokolenie, tworzące kuchnię regionalną. Podczas imprez promocyjnych chętnie goszczą osoby odwiedzające stoiska, częstują przysmakami przygotowanymi z produktów lokalnych. Cieszą się one dużym zainteresowaniem, gdyż w chwili obecnej panuje moda na zdrową żywność i produkty lokalne, co przekłada się na rozwój rynku produktów lokalnych w Polsce. Z terenu Ponidzia pochodzi kilka znanych potraw, zostały one przedstawione poniżej.

Od kilkudziesięciu lat, jeszcze przed II wojną światową, na południu powiatu pińczowskiego we wsiach Kozubów, Zagórzycy, Orkanów, Sadek, Rudawa, Młodzawy Duże i Małe, Zakrzów, Gacki, Bogucice, Dzierążnia uprawiano lniankę (lnicę) i wykorzystywano ją wówczas, jako jedyne źródło tłuszczu pochodzenia roślinnego. Lniankę (lnicę) jarą uprawiano głównie na terenie pagórkowatym Ponidzia i na glebach słabszych, gdyż na żyznych ulegała wyleganiu, co mogło się przyczyniać do tęchnięcia nasion i obniżało wartość pozyskiwanego z niej oleju. Roślina ta była bardzo popularna dzięki niewielkim wymogom glebowym oraz krótkiemu okresowi wegetacji wynoszącemu od 80 do 110 dni. Pińczowski olej z lnicę jest produktem stosunkowo tanim w porównaniu do innych tego typu wyrobów. Smakosze oleju kupują go dziś na targu i bezpośrednio u producentów. Zastosowanie oleju z lnicę pozostaje niezmienione od stuleci. Jego spożycie wiąże się z tradycją świąteczną, szczególnie przed Świętami Bożego Narodzenia i w Wielkim Poście przed Świętami Wielkanocnymi. W starych przepisach podawanych ustnie zalecany jest do okraszenia ziemniaków, klusek, kapusty, podawany z cebulką, używany również do smażenia pączków i racuchów. Wpisany na Listę Produktów Tradycyjnych 30 października 2008 roku w kategorii oleje i tłuszcze. W gminie Działoszyce, ze względu na panujące tam warunki klimatyczno-glebowe, rozwijała się głównie uprawa zbóż z przeznaczeniem na wyrób produktów piekarniczych. Dawniej ludzie chleb darzyli dużym szacunkiem i wykorzystywali każdą kromkę. Resztki suchego chleba wykorzystywano między innymi do przygotowania tzw. napoju żniwnego, który z czasem, ze względu na swoje właściwości zyskał miano wina chlebowego. Tradycja wyrobu opatkowickiego wina chlebowego sięga czasów sprzed II wojny światowej. Pili je kosiarze, żniwiarze, a także kobiety przy darciu pierza, ponieważ gasiło pragnienie podczas ciężkiej pracy. Receptura wyrobu wina chlebowego przekazywana była z pokolenia na pokolenie, a gospodynie rywalizowały między sobą o to, która lepsze wino wytworzy. Na czas sianokosów wyrabiano wino słabsze, ale im dłużej wino fermentowało, tym było mocniejsze i podawano je podczas różnych uroczystości, np. odpustu. Ważnym surowcem do produkcji wina była woda pozyskiwana ze źródeł wód miocenijskich znajdujących się na tym terenie, a drażone piwnice na glebach lessowych z warstwą gliny, w których przechowywane było wino, dawały chłód i czyniły wino orzeźwiającym. Wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych w dniu 21 stycznia 2011 roku w kategorii napoje.

Wzrost aktywności Kół Gospodyń Wiejskich, być może spowoduje, iż powiat pińczowski będzie mógł się pochwalić różnymi produktami lokalnymi, które zostaną wpisane na listę Produktów tradycyjnych czy lokalnych. Podczas spotkań konsultacyjnych panie z KGW zgłaszały pomysły na projektów związane z tradycją ludową oraz rękodzielnictwem.

5. Charakterystyka Gospodarki

Obszar posiada charakter rolniczo-przemysłowy. Przemysł zlokalizowany jest głównie na terenie gminy Pińczów i oparty na przetwarzaniu naturalnych złóż gipsu, wapieni oraz produktów rolnych. Do najważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie POWATU PIŃCZOWSKIEGO należą m.in.: SINIAT Sp. z o.o., Saint-Gobain Construction Products Polska sp. z o.o.,

Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „EKO-INŻ”, Miształ S.J., REGESTA Spółka Akcyjna, GOMAR Sp. z o.o., Dolina Nidy Sp. z o.o., Natur VIT, PMP Prefabrykaty, Novatek Green Energy, Stadnina Koni Michałów Sp. z o.o.

W powiecie pińczowskim w roku 2020 w rejestrze REGON zarejestrowanych było 2 808 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 2 081 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 203 nowe podmioty, a 104 podmioty zostały wyrejestrowane. Na przestrzeni lat 2009-2020 najwięcej (242) podmiotów zarejestrowano w roku 2018, a najmniej (197) w roku 2014. W tym samym okresie najwięcej (261) podmiotów wykreślono z rejestru REGON w 2011 roku, najmniej (104) podmiotów wyrejestrowano natomiast w 2020 roku. Według danych z rejestru REGON wśród podmiotów posiadających osobowość prawną w powiecie pińczowskim najwięcej (161) jest stanowiących spółki cywilne. Analizując rejestr pod kątem liczby zatrudnionych pracowników można stwierdzić, że najwięcej (2 694) jest mikro-przedsiębiorstw, zatrudniających 0 - 9 pracowników. 2,3% (64) podmiotów jako rodzaj działalności deklaruowało rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, jako przemysł i budownictwo swój rodzaj działalności deklaruowało 26,7% (751) podmiotów, a 71,0% (1 993) podmiotów w rejestrze zakwalifikowana jest jako pozostała działalność. Wśród osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w powiecie pińczowskim najczęściej deklarowanymi rodzajami przeważającej działalności są Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (30,8%) oraz Budownictwo (19,7%). Rodzaje przeważającej działalności przedstawia tabela poniżej.

Rodzaje przeważającej działalności w latach 2012 – 2020

(Źródło: GUS)

www.polskawliczbach.pl

W ostatnich latach liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. ludności wzrastała i wzrost ten był dość duży. Najbardziej pozytywne tendencje dotyczyły gmin Działoszyce (wzrost w latach 2016-2021 o 255,3) i Pińczów (o 255,8). Warto zwrócić jednak uwagę na różnice pomiędzy poszczególnymi gminami, które wchodziły w skład LGD. Podczas gdy w gminie Michałów w 2021 roku wartość wskaźnika liczby podmiotów w rejestrze REGON na 10 tys. ludności

w wieku produkcyjnym wynosiła 1 047,7, w gminie Pińczów wskaźnik był znacznie wyższy i wyniósł 1 474,1. Szczegóły zaprezentowano w poniższej tabeli.

Tabela: Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	878,8	945,7	963,6	974,8	1 043,4	1 134,1
Kije	952,2	989,6	977,4	1 044,6	1 141,7	1 179,0
Michałów	921,1	897,7	917,5	973,4	1 004,1	1 047,7
Pińczów	1 218,3	1 249,4	1 267,5	1 318,3	1 370,5	1 474,1
Złota	914,1	1 010,2	1 023,9	1 058,5	1 081,3	1 166,3

W latach 2016-2021 na obszarze LGD odnotowano też wzrost osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą i były to wzrosty dość duże. Największy dotyczył gminy Złota (o 130). W 2021 roku najwięcej podmiotów prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców odnotowano w gminie Pińczów (639), zaś najmniej w gminie Michałów (493). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela: Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności.

Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. ludności (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	376	409	422	422	461	495
Kije	422	440	433	462	509	525
Michałów	409	393	408	445	465	493
Pińczów	542	549	554	574	597	639
Złota	394	444	457	462	476	524

6. Sytuacja ekonomiczna

Kwestią wymagającą analizy są dochody gmin. Stanowią one parametr obrazujący w pośredni sposób dochodowość mieszkańców, ale także opisujący poziom rozwoju sektora gospodarczego. Wyrazem zdolności dochodowej gmin jest wskaźnik dochodów podatkowych na jednego mieszkańca w gminie, czyli tzw. wskaźnik G, który stanowi podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat. Zgodnie z ustawą o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, wskaźnik G dla każdej gminy oblicza się dzieląc kwotę dochodów

podatkowych (z tytułu podatku od nieruchomości, podatku rolnego, podatku leśnego, podatku od środków transportowych, podatku od czynności cywilnoprawnych, podatku od osób fizycznych, opłacanego w formie karty podatkowej, wpływów z opłaty skarbowej, wpływów z opłaty eksploatacyjnej, udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych oraz udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób prawnych) za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Wskaźniki w 2021 roku w gminach wchodzących w skład LGD kształtowały się w przedziale 967,30 (Złota) – 1 738,35 (Pińczów). Warto dla porównania odnotować, że najwyższym wskaźnikiem G w Polsce może się pochwalić gmina Kleszczów – w 2021 wyniósł on 29 808,10 zł (w 2020 roku - 31 028,40 zł). Najniższy wskaźnik G obliczono dla gminy Potok Górny – 485,66 zł w 2021 roku (w 2020 roku - 454,97 zł). Szczegóły dotyczące wydatków gmin wchodzących w skład LGD Ponidzie obrazuje poniższa tabela.

Tabela: Wskaźniki G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD							
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Działoszyce	851,34	863,75	899,20	892,08	922,22	991,26	1 100,71
Kije	937,76	1 209,01	1 433,27	1 009,81	1 054,23	1 178,07	1 257,55
Michałów	965,86	901,10	941,54	838,89	880,67	942,72	1 042,79
Pińczów	1 383,79	1 357,11	1 520,73	1 451,24	1 533,13	1 654,73	1 738,35
Złota	772,46	775,05	761,90	781,72	846,96	972,06	967,30

Kolejną kwestią wymagającą omówienia są wydatki gmin. W latach 2015-2020 w niemal wszystkich gminach obszaru LGD wydatki rosły i należy zauważyć, że wzrosty te były dość znaczne (w przypadku gminy Michałów aż o 2 054,54 zł). W 2020 roku największe wydatki w przeliczeniu na jednego mieszkańca miała gmina Michałów (5 363,52 zł), a najniższe gmina Złota (4 223,16 zł). Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela: Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych.

Wydatki gmin na 1 mieszkańca w złotych (Źródło: Bank Danych Lokalnych)						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Działoszyce	3 391,57	3 106,54	3 282,37	4 256,64	4 518,84	4 843,30
Kije	5 321,55	3 725,42	3 736,13	3 916,46	4 424,01	4 442,47
Michałów	3 308,98	3 085,98	4 094,23	4 730,34	4 439,96	5 363,52
Pińczów	3 385,40	3 332,08	3 606,72	3 755,50	4 421,33	4 544,26

Złota	2 673,09	3 179,64	4 000,08	4 048,40	3 992,67	4 223,16
-------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

Gminy wchodzące w skład LGD Ponidzie na tle wszystkich gmin województwa świętokrzyskiego wypadają przeciętnie. W kategorii uwzględniającej dochody budżetu gminy na jednego mieszkańca wskaźnik powyżej średniej dla województwa świętokrzyskiego posiada jedynie gmina Działoszyce. Najslabiej spośród gmin obszaru LGD wypadła tutaj gmina Złota. W przypadku wydatków budżetu gminy na jednego mieszkańca jedyną gminą, która przekroczyła średnią województwa jest gmina Michałów, a najgorzej wypadła w tej kategorii ponownie gmina Złota. Gmina Pińczów jest jedyną, która przekroczyła średnią, jeśli chodzi o ilość podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON, a wskaźniki pozostałych gmin dość znacznie od tej średniej odstawały. Jeśli chodzi natomiast o środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych, wartości przy gminach obszaru LGD wypadają bardzo źle w porównaniu do średniej województwa, z czego zdecydowanie najmniej środków posiadała gmina Kije. Szczegóły obrazuje poniższa tabela.

Tabela: Gminy wchodzące w skład LGD na tle innych gmin.

Nazwa gminy	Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w budżecie gminy na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów unijnych	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym
Działoszyce	5 631,28	2 309 042,69	4 843,30	1 043,4
Kije	5 184,51	531 910,92	4 442,47	1 141,7
Michałów	5 408,25	1 952 265,58	5 363,52	1 004,1
Pińczów	4 970,74	1 875 148,72	4 544,26	1 370,5
Złota	4 512,11	1 125 777,33	4 223,16	1 081,3
Średnia województwa świętokrzyskiego	5 569,83	3 624 734,74	5 234,57	1 273,0

7. Turystyka

Ważną branżą rozwijającą się na terenie powiatu pińczowskiego jest turystyka. Jak wskazano w strategii rozwoju powiatu pińczowskiego, od kilku lat w turystyce europejskiej obserwuje się tendencje:

Spada zainteresowanie trzema „S” (Sun, Sea, Sand – słońce, morze, piasek), a wzrasta zainteresowanie aktywnymi formami spędzania wolnego czasu. Następuje stopniowe odchodzenie od turystyki masowej na rzecz turystyki indywidualnej o specyficznych potrzebach, uprawianie hobby, przeżywanie przygód i mocnych wrażeń przy jednoczesnym poczuciu bezpieczeństwa i dobrego samopoczucia w podróży. Sport, rekreacja, atrakcje kulturalne, archeologiczne, historyczne miasta,

stare zamki i pałace stanowią motywację w uprawianiu turystyki. Ta turystyka źródło popytu ma w Europie Zachodniej, ale będzie stale wzrastać w Polsce jako motyw powrotu do korzeni.

Wzrasta zainteresowanie „zieloną” turystyką, zdrowa żywność, recykling odpadów, zdrowe wyposażenie, co ma odzwierciedlenie w turystyce wiejskiej i leśnej. Turystyka wiejska, agroturystyka są coraz bardziej popularne zarówno wśród operatorów turystyki jak i samych turystów. Ekoturystyka już dziś stanowi poważny sektor uprawiania turystyki w Europie i świecie. Fauna i flora, foto safari stanowią atrakcyjny motyw do uprawiania turystyki i podróży. Następuje powrót do turystyki konnej i traperskiej organizowany w naturalnych warunkach przyrodniczych.

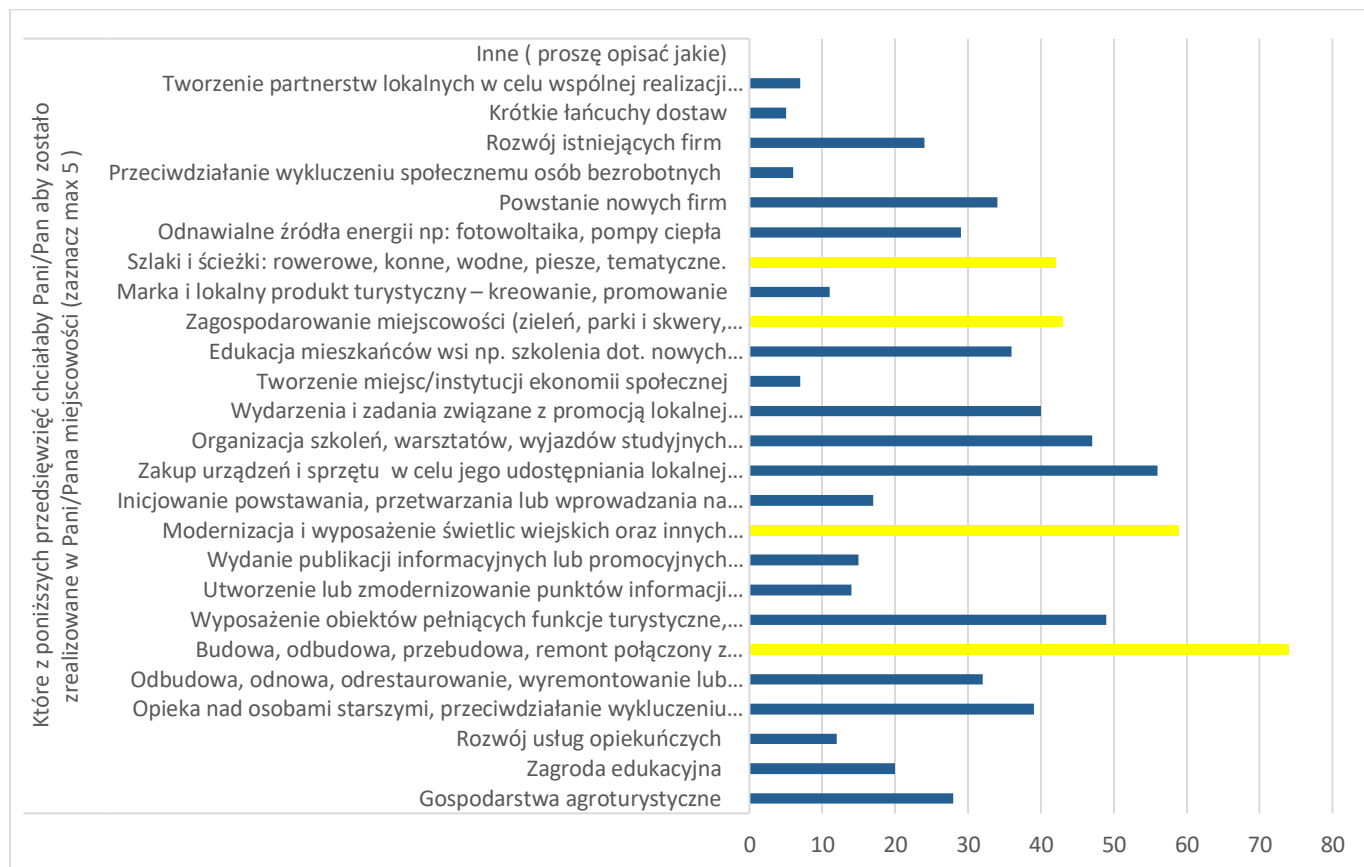
Wzrasta zapotrzebowanie na turystykę weekendową.

Rośnie popularność bazy pobytowej o rozbudowanych funkcjach: ośrodki rekreacyjno - wypoczynkowe, sportowe, turystyki zdrowotnej, o bardzo atrakcyjnych i różnorodnych programach. Atrakcje naturalne wzmacniane przez atrakcje specjalne w tym celu budowane stanowią dziś niezwykle dochodowy rodzaj przemysłu turystyczno-rozrywkowego.

Teren działania LGD przy posiadanych bogatych walorach przyrodniczych, ma odpowiedni potencjał do rozwoju sektora turystycznego, w tym turystyki uzdrowiskowej.

W strategii uzdrowiska zaznaczono, że Ważne dla rozwoju regionu i zwiększenia liczby turystów jest stworzenie odpowiedniej bazy technicznej na potrzeby usług turystycznych i uzdrowiskowych. Oferta turystyczna i rekreacyjna nadal jest zbyt mało atrakcyjna, a także zbyt mało dostępna, aby zapewnić wysoką i trwałą renomę w sferze turystyki. Ważne jest przyciągnięcie większej liczby inwestorów, a zwłaszcza, co jest kluczowym zagadnieniem, spełnienie oczekiwań mieszkańców i kuracjuszy. Należy dążyć do zaspokojenia potrzeb rekreacyjnych i kulturalnych mieszkańców i turystów, ich chęci do prowadzenia aktywnego stylu życia oraz tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych.

Zauważając potrzeby rozwoju w tym kierunku miasto Pińczów rozpoczęło starania o status obszaru ochrony uzdrowiskowej i tym samym zostało objęte obszarem strategicznej interwencji OSI Uzdrawiskowe oraz OSI Ponidzie. Gminy OSI PONIDZIE (Jędrzejów, Pińczów, Wiślica, Nowy Korczyn, Imielno, Kije, Michałów, Sobków, Złota) łączą cechy przyrodniczo krajobrazowe oraz dominująca funkcja rolnicza. Obszar uzdrowiskowy został zaproponowany również w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego 2030+ jako gminy dysponujące zasobami wód leczniczych. Podczas konsultacji mieszkańcy w ankietach wskazują na potrzebę inwestowania w bazę turystyczną, okołoturystyczną, rozrywkową, rekreacyjną. co obrazuje tabela poniżej

8. Przedsiębiorczość społeczna.

Na obszarze Działania LGD PONIDZIE istnieje stosunkowo niewiele przedsiębiorstw społecznych. Na terenie Gminy Pińczów funkcjonują dwie fundacje: **Fundacja Ekorozwój Ponidzia**, oraz **Fundacja Pomocy Osobom Niepełnosprawnym Złote Serce**. Fundacja złote serce obejmuje opieką, zapewnia bezpieczeństwo i optymalne warunki dla prawidłowego rozwoju wychowanków. Wspomaga wszechstronny rozwój dziecka zgodnie z jego indywidualnymi potrzebami oraz integruje ze środowiskiem. Realizuje indywidualne programy edukacyjne zawierające podstawy programowe kształcenia ogólnego dostosowane do potrzeb i możliwości intelektualnych i psychofizycznych uczniów. Umożliwia zdobywanie wiedzy i umiejętności niezbędnych do uzyskania świadectwa na każdym etapie kształcenia i samodzielnego funkcjonowania w środowisku.

Stowarzyszenia Pomocy Dzieciom Niepełnosprawnym Świetlik. Stowarzyszenie wspiera działalność na rzecz dzieci niepełnosprawnych służące ich pełnej aktywizacji i integracji społecznej. Od 2008 roku Stowarzyszenie jest organizacją pożytku publicznego. **Stowarzyszenie Rozwoju Młodzaw - Nasza Przyszłość-** stowarzyszenie prowadzi **Szkołę podstawową w Młodzawach**. Celem działania Stowarzyszenia jest: wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju społecznego, kulturalnego i gospodarczego, integracja mieszkańców wsi, przeciwdziałanie bezradności i wykluczeniu społecznemu, działalność charytatywno-opiekuńcza, praca dydaktyczno-wychowawcza wśród dzieci i młodzieży, wspieranie działalności związanej z ochroną obiektów stanowiących pomniki dziedzictwa narodowego, wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym.

9. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego

Rolnictwo stanowi ważny sektor gospodarki dający zatrudnienie dla większości mieszkańców. Użytki rolne zajmują 70%, lasy 18 % ogólnej powierzchni administracyjnej obszaru. W strukturze władania użytkami rolnymi dominuje sektor gospodarstw chłopskich, jest ich 4710. Średnia wielkość gospodarstwa wynosi 7,84 ha, średnia wojewódzka 7,16 ha. Gospodarstwa posiadają na ogół rozproszony areał. Istnieje wysoki poziom zatrudnienia w rolnictwie wynoszący ok. 23 osób /100 ha. Wśród osób zatrudnionych w rolnictwie tylko 1% rolników posiada wykształcenie wyższe. W strukturze użytkowania gruntów dominują użytki rolne zajmujące 43 104 ha, czyli 70,5% ogólnej powierzchni, wynoszącej 61 140 ha. Wskaźnik ten jest wyższy od średniej wojewódzkiej (62,57%) oraz krajowej (59,1%). Spośród 43 104 ha użytków rolnych ponad 78,7% zaliczonych zostało do gruntów ornych (przy średniej wojewódzkiej wynoszącej blisko 77%), 3,86% do pastwisk, 15,8% do łąk, 1,58% do sadów. Głównymi gałęziami produkcji rolniczej w skali obszaru są: zboża, ziemniaki i buraki cukrowe w gminach Działoszyce, Pińczów, Złota. W powiecie prężnie rozwija się produkcja warzyw gruntowych i ziół w gminach Złota, Pińczów, Michałów. W produkcji zwierzęcej dominuje chów bydła mlecznego szczególnie w gminach: Działoszyce i Kije. Natomiast chów trzody chlewnej jest najwyższy w gminach: Działoszyce Złota i Michałów.

- stadnina koni arabskich w Michałowie (500 szt. koni, 150 szt. bydła)

Największymi zakładami spożywczymi na terenie objętym strategią, wykorzystującymi produkcję rolną regionu są:

- Przetwórstwo Owoców i Warzyw „Gomar” w Pińczowie,
- Natur Vit (producent herbat owocowych i ziołowych) w Koperni
- Ubojnia w Łżykowicach oraz Zagajowie, Przecławce,
- Zakład masarski w Pińczowie.

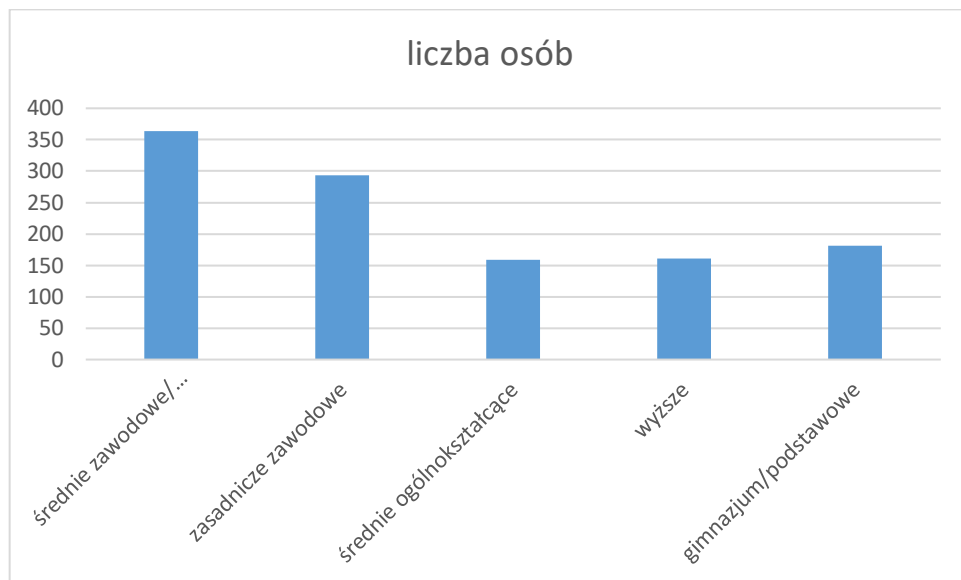
Prężnie rozwija się rolnictwo ekologiczne, widoczny jest też rozwój gospodarstw agroturystycznych. Na terenie LGD PONIDZIE działa 20 gospodarstw agroturystycznych oraz 159 gospodarstw ekologicznych

W związku z faktem, iż obszar działania LDG PONIDZIE jest obszarem rolniczym występuje ukryte bezrobocie. Bezrobocie to jest spowodowane tym, że osoby posiadające pole oraz członkowie rodzin nie rejestrują się w Powiatowym Urzędzie Pracy.

10. Charakterystyka rynku pracy

Analizując poziom bezrobocia na obszarze LGD Ponidzie, można dostrzec niewielki spadek bezrobocia. Od 2016 do 2020 roku liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 169 osób – z 1327 osób (2016 r.) do 1158 (2020 r.). W rejestrze Powiatowego Urzędu Pracy w Pińczowie ubył więcej mężczyzn (spadek o 122 osoby) niż kobiet (spadek o 47). W dalszym ciągu więc wśród bezrobotnych obszaru LGD Ponidzie dominują kobiety. Analizując dane Głównego Urzędu Statystycznego rozpatrzono także zależność poziomu bezrobocia od takich czynników, jak: wiek osób bezrobotnych, poziom wykształcenia bezrobotnych, długość czasu pozostawania bez pracy. Wyniki są następujące: Na koniec 2020 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy w Pińczowie było zarejestrowanych 508 mężczyzn oraz 650 kobiet. Analizując dane dot. bezrobotnych według czasu pozostawania bez pracy można stwierdzić, że najwięcej bezrobotnych pozostaje bez pracy długotrwale, czyli dłużej niż 24 miesiące. Grupa osób zarejestrowanych w urzędzie pracy na dzień 31 grudnia 2020 r. na terenie LGD Ponidzie, pozostający bez pracy poniżej roku – to 529 osób. Porównywalna liczba dotyczyła bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 1 roku – 629 osób. Liczba osób pracujących w Powiecie Pińczowskim przypadająca na 1 000 mieszkańców wynosi 150 i jest niższa niż w województwie (193). Fakt ten jest związany z występującym na tym terenie zjawiskiem „ukrytego bezrobocia”, które wynika z rolniczego charakteru terenu (osoby mieszkające na wsiach często nie rejestrują się w urzędach pracy jako bezrobotni).

Zgodnie z danymi z Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Kielcach za 2020 rok na obszarze LGD Ponidzie czyli powiatu pińczowskiego, podział osób zarejestrowanych jako bezrobotne według rodzaju wykształcenia przedstawia poniższy wykres.

Najwięcej osób bezrobotnych, bo aż 364 to osoby z wykształceniem średnim zawodowym lub policealnym. Najmniej zaś to osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym (159 osób) i wyższym z (161 osób).

Porównując te statystyki do średnich dla województwa świętokrzyskiego czy Polski, widać zbieżne tendencje.

Zjawiskiem obserwowanym, tak w skali obszaru działania LGD jak i kraju jest odpływ młodych, zwłaszcza wykształconych osób do większych miast i aglomeracji (często po zakończeniu edukacji nie wracają w rodzinne strony) oraz za granicę.

Stosunek procentowy między rejestrowanymi bezrobotnymi a osobami będącymi w wieku produkcyjnym wynosi 6,2 % w województwie świętokrzyskim, a w powiecie pińczowskim 5,1 %.

Niekorzystnie kształtuje się trend udziału kobiet w liczbie bezrobotnych ogółem. Corocznie stanowią one ponad połowę ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. W latach ubiegłych dane te kształtowały się następująco od 52,5 % w 2016 roku do 56 % w 2020 roku.

11. Problemy społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia.

Bezrobotni. Mimo niewielkiego spadku liczby osób bezrobotnych, bezrobocie pozostaje dużym problemem na terenie obszaru LGD Ponidzie. Bezrobotni stanowią liczną grupę osób poszukujących pracy, co nie zawsze ma odzwierciedlenie w statystykach Powiatowego Urzędu Pracy. Sytuacja ta wynika między innymi z bardzo dużej liczby osób prowadzących małe gospodarstwa rolne, które najczęściej nie przynoszą wystarczających dochodów na utrzymanie rodziny. Gospodarstwa zazwyczaj prowadzone są przez osoby starsze. Następcy rolników, mając świadomość niskiej dochodowości gospodarstw, nie podejmują pracy w rolnictwie i poszukują jej w innych branżach, bądź chcą założyć własną działalność gospodarczą. Z przeprowadzonej analizy wynika, że w większości osoby te, nie mają przygotowania do odnalezienia się na rynku pracy i w tym obszarze potrzebują znaczącego wsparcia związanego z finansami, nabyciem wiedzy i umiejętności. Szczególną grupę stanowią tutaj bezrobotne młode kobiety, które ze względu na konieczność sprawowania opieki nad

dziećmi „wypadły” z rynku pracy. Grupę osób bezrobotnych należałoby wesprzeć w ramach dostępnych funduszy. Analiza dokumentów dostępnych w biurze LGD Ponidzie - szczególnie arkuszy pomysłu składanych w latach 2019, 2020 i 2021 - wskazuje na duże zainteresowanie dofinansowaniem na podjęcie działalności gospodarczej. Ponadto osoby planujące podjęcie własnej działalności gospodarczej stanowiły najliczniejszą grupę wśród osób, które korzystały z doradztwa w biurze LGD oraz LCWP.

Młodzież.

Diagnostując obszar LGD, przez młodzież należy rozumieć grupę osób do 25 roku życia, która ukończyła edukację i rozpoczyna poszukiwanie pracy. Coraz częściej osoby te mają problemy ze znalezieniem miejsca zatrudnienia i decydują się opuścić kraj w poszukiwaniu pracy za granicą. Osoby z tej grupy wiekowej znacznie częściej decydują się na migrację zarobkową. Ich problemy często wynikają z niedostosowania umiejętności do rynku pracy i jednocześnie z braku akcji i programów aktywizujących skierowanych do nich. Dodatkowo jest to wiek istotny z punktu widzenia życia rodzinnego. Zatrzymanie na obszarze ludzi „wchodzących w dorosłe życie” będzie sprzyjało demografii obszaru. Przedstawicielom tej grupy należy udzielać szczególnego wsparcia zwłaszcza w obszarze podejmowania działalności gospodarczej. Należy podjąć również działania zachęcające ich do zaangażowania się w życie społeczności.

Osoby powyżej 60 roku życia.

Starzenie się człowieka jest długotrwałym, zróżnicowanym i wielowymiarowym procesem zależnym od różnych czynników: społecznych, ekonomicznych, biologicznych, psychologicznych, ekologicznych, historycznych i kulturowych. Zmiany związane z wiekiem prowadzą do ograniczenia samodzielności, utraty poczucia bezpieczeństwa. Problemy te przekładają się na obniżoną aktywność społeczną seniorów. Niestety aktualnie mamy do czynienia ze starzeniem się społeczeństwa i jest to trend ogólnoswiatowy. Na obszarze LGD Ponidzie funkcjonują już miejsca, które proponują różne formy spędzania czasu wolnego dostosowane do potrzeb osób w wieku senioralnym oraz akcje i programy aktywizujących tą grupę wiekową. Istnieją stowarzyszenia i grupy nieformalne zrzeszające seniorów a w Niewiatrowicach na terenie gminy Działoszyce oraz w Gackach na terenie gminy Pińczów funkcjonują Kluby Seniora, które działają w ramach Rządowego Programu Senior+. Osoby starsze dysponują doświadczeniem życiowym, które nie jest wykorzystywane do rozwoju lokalnej społeczności. W momencie przekraczania granicy wieku emerytalnego są oni marginalizowani i stopniowo eliminowani z aktywnego życia zawodowego i społecznego. Ludzie starsi po wycofaniu się z życia zawodowego napotykają na utratę autorytetu w rodzinie i środowisku co przyczynia się do ograniczenia aktywności, jak również izolacji społecznej. W ogólnopolskiej polityce senioralnej zauważalny jest trend działań, który ma na celu umożliwienie jak najdłuższego pozostawania seniorów w ich dotychczasowym środowisku. Jednym z kierunków mogących częściowo zniwelować negatywne tendencje demograficzne byłoby podjęcie działań, skierowanych do seniorów, mających na celu przyciąganie osób chcących spędzić sędziwe lata w atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni. Wymaga to stworzenia odpowiedniej bazy mieszkalno-usługowej i opiekuńczej oraz przygotowania kadr zdolnych do zapewnienia usług z zakresu „srebrnej gospodarki” na odpowiednim poziomie. Trend ten można realizować między innymi tworząc gospodarstwa opiekuńcze.

Osoby niepełnosprawne to kolejna grupa wskazywana jako grupa wykluczona społecznie. Na terenie działania LGD są szkoły specjalne oraz Fundacja Złote Serce, które zajmują się dziećmi i młodzieżą niepełnosprawną, lecz ta grupa w każdej sferze życia napotyka na trudności.

Zgodnie z danymi z GUS w roku 2020 ze środowiskowej pomocy społecznej korzystało 5,1 % ogólnej liczby ludności, a rok wcześniej było to 5,3% ogólnej liczby ludności.

12. Problemy społeczne

Kwestia Problemów społecznych wiąże się ściśle z jakością życia na danym terenie.

Główne problemy zidentyfikowane w sferze społecznej (Lokalny PROGRAM Rewitalizacji Miasta Pińczów):

- Istniejące bezrobocie powodujące pogorszenie sytuacji materialnej mieszkańców Pińczowa
- Duża grupa osób niepełnosprawnych wymagająca pomocy i wsparcia
- Ubożenie społeczeństwa.
- Istniejące zaległości czynszowe mieszkańców budynków będących własnością Gminy
- Trudności ze znalezieniem pracy na terenie miasta
- Emigracja zarobkowa mieszkańców, szczególnie ludzi młodych
- Konieczność podejmowania działań zapobiegających wykluczeniu społecznemu zagrożonych nim grup społecznych.
- Potrzeba pomocy w organizowaniu działalności społeczno-kulturalnej przez udostępnienie, modernizację i wyposażenie odpowiedniej bazy lokalowej.
- Brak działań nakierowanych na zwiększenie aktywności zawodowej mieszkańców

Do problemów wskazanych przez ankietowanych mieszkańców zaliczyć należy ponadto starzenie się społeczeństwa, brak aktywności społeczności lokalnej, brak społeczeństwa obywatelskiego oraz brak wyposażenia domów kultury, świetlic wiejskich. W świetlicach wiejskich nie ma dostępu do Internetu, w wielu przypadkach brakuje podstawowego wyposażenia, a w niektórych wsiach brakuje świetlicy.

13. Kapitał społeczny

Organizacje pozarządowe jest to grupa, która tworzy trzon sektora społecznego. Na obszarze działania LGD istnieją organizacje prężnie działające jak i takie, którym brak wiary we własne możliwości. Organizacje pozarządowe powinny być aktywnie włączone w realizację projektów poprawiających atrakcyjność obszaru i jego promocję, aktywizację mieszkańców poprzez realizację projektów związanych z warsztatami tematycznymi czy zajęć związanych z kultywowaniem tradycji lokalnych. Wsparcie sektora społecznego może przyczynić się do pobudzenia potencjału innowacyjnego lokalnej społeczności.

Na terenie powiatu pińczowskiego działają 131 organizacje pozarządowe. W przeważającej ilości są to Ochotnicze Straże Pożarne oraz 30 Kół Gospodyń Wiejskich.

W ostatnich latach nastąpił wzrost ich aktywności. Koła kultywują folklor, ratują od zapomnienia dawne receptury kulinarne, kultywują tradycjonalizm, a z drugiej strony rozwijają przedsiębiorczość kobiet na obszarach wiejskich. Kobiety wiejskie zauważają dorobek kulturowy i społeczny swoich matek i babć, oraz mają na uwadze zwiększone możliwości odnowy wsi i aktywizacji społeczeństwa wiejskiego. Lokalni liderzy w nich się angażujący pragną polepszyć sytuację społeczną, gospodarczą czy przestrzenną obszaru. Duża część organizacji zajmuje się rozwiązywaniem problemów lokalnych, rozwojem czy promocją terenu, ale też koncentruje swoją aktywność na zagadnieniach kulturowych, w tym podtrzymaniu lokalnych tradycji, przekazywaniu ich z pokolenia na pokolenia, a także wzmocnieniu lokalnej tożsamości kulturowej. Na szczególną uwagę zasługują koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne, ale też stowarzyszenia/zrzeszenia grup zawodowych czy pasjonaci różnych dziedzin sportowych.

Organizacje pozarządowe napotykać w swoich działaniach jednak na szereg problemów. Do najistotniejszych należy niski potencjał finansowy, ale też brak umiejętności, wiedzy i doświadczenia, w tym niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych.

Czynnikiem ograniczającym integrację/rozwój społeczeństwa obywatelskiego na terenie LGD jest niewystarczająca liczba obiektów, które mogą być wykorzystywane w tym zakresie, a także brak podmiotów świadczących im pomoc.

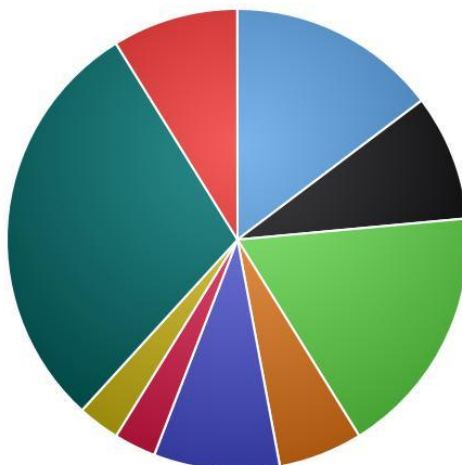
Pomimo problemów KWG organizują spotkania warsztaty.

Imprezy organizowane przez KGW w 2020 roku oraz liczba uczestników na tle innych imprez organizowanych przedstawia rysunek poniżej;

Koła / kluby / sekcje, 2020

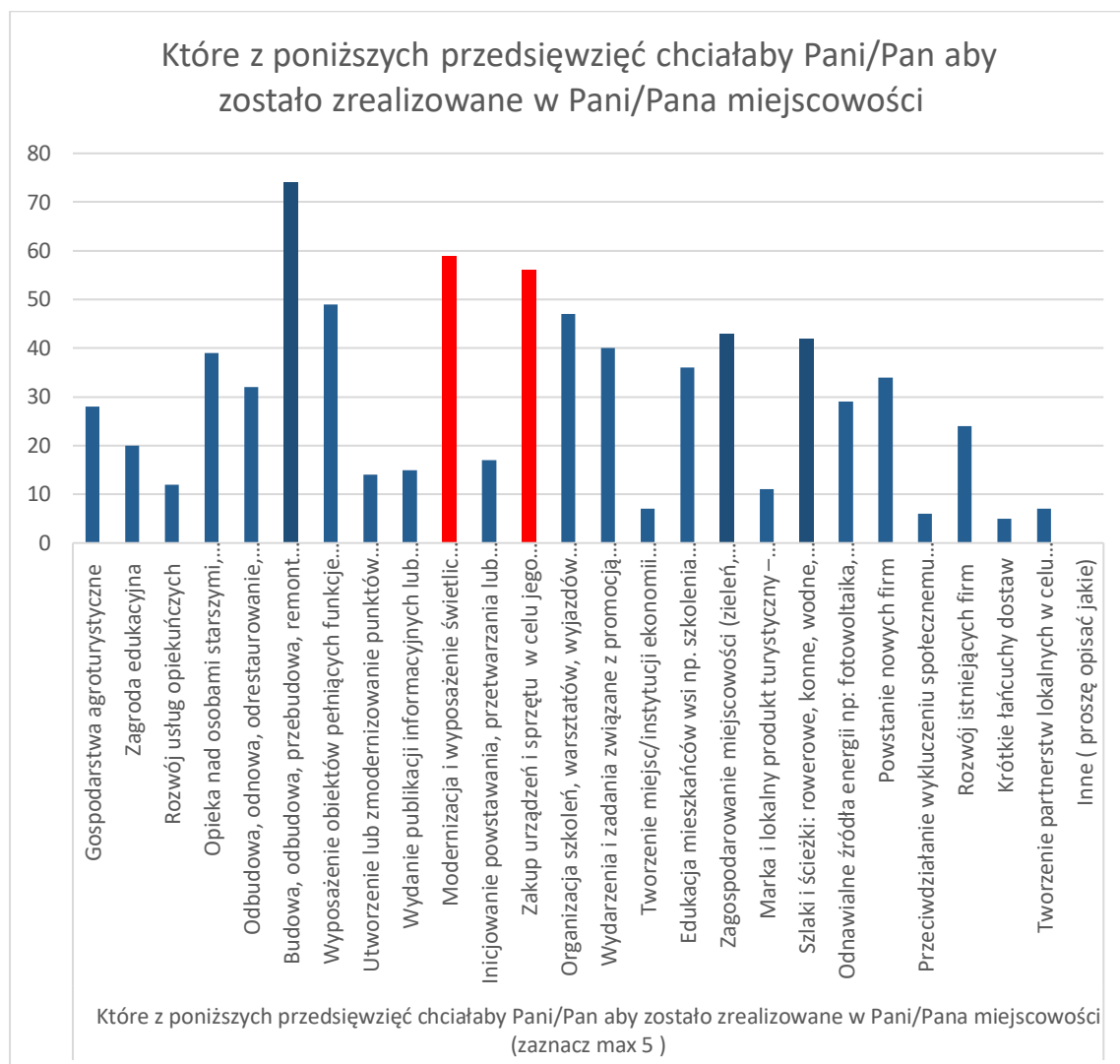
(Źródło: GUS)

■ plastyczne/techniczne ■ taneczne ■ muzyczne ■ informatyczne
■ teatralne ■ turystyczne i sportowo rekreacyjne
■ seniora/Uniwersytet Trzeciego Wieku ■ koło gospodyń wiejskich ■ inne

www.polskawliczbach.pl

Problem został odzwierciedlony w ankietach: Na pytanie: Które z poniższych przedsięwzięć chciałaby Pani/Pan, aby zostało zrealizowanych w Pani/Pana miejscowości- modernizacja i wyposażenie świetlic wiejskich oraz innych obiektów pełniących ich funkcje oraz terenów przylegających do tych obiektów, zakup urządzeń i sprzętu w celu jego udostępniania lokalnej społeczności były jednym z najczęściej wskazywanych.

14. Nowe możliwości

Spółeczeństwo powiatu pińczowskiego dostrzegło możliwość wprowadzania zmian w swoim otoczeniu korzystając z funduszy zewnętrznych. Jednostki samorządu terytorialnego sięgają po fundusze unijne na odbudowę dróg, rewitalizację miejscowości, budowę hal sportowych, wodociągów. Jednostki kultury organizują zajęcia dla społeczności lokalnej. Stowarzyszenia organizują miejsca kultury i wypoczynku. Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 niesie ze sobą nowe wyzwania. Społeczność lokalna uwierzyła w możliwość współpracy dla rozwoju swoich „małych ojczyzn”. Szereg projektów realizowanych było w partnerstwie. Szansą na rozwój stała się możliwość tworzenia po 2021 roku koncepcji „Smart Village” i szukanie środków na ich realizację.

Gmina Działoszyce będzie miała możliwość korzystania z programów wsparcia w ramach OSI Obszary Zagrożone Trwałą Marginalizacją. Obszar ten obejmuje 40 gmin miejsko-wiejskich i wiejskich, które ze względu na swoje peryferyjne położenie i charakter gospodarczy zagrożone są trwałym wykluczeniem z procesów rozwoju. Gminy te położone są niemal we wszystkich powiatach (z wyjątkiem skarżyskiego), jednak szczególnie liczne są w powiatach opatowskim, sandomierskim i kazimierskim – gdzie stanowią większość jednostek oraz we wschodniej części powiatu kieleckiego. Na obszarze tym zachodzi szybka depopulacja, niemniej charakteryzuje się on korzystniejszym niż województwo wskaźnikiem obciążenia demograficznego. OSI cechuje się szczególnie trudną sytuacją społeczną – niemal co 10 jego mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. Niekorzystne są także warunki mieszkaniowe – blisko 30% mieszkań pozbawionych jest łazienek. Jedynie 26% ludności OSI korzysta z sieci kanalizacyjnej. Głównie rolniczy charakter gmin implikuje niski poziom

przedsiębiorczości. OSI cechuje też wysoki poziom bezrobocia. Niski poziom dochodów samorządów przekłada się na umiarkowane możliwości ich samodzielnego inwestowania.

Pozostałe gminy będą miały możliwość realizacji projektów w ramach opisywanego wcześniej Partnerstwa OSI Ponidzie.

Podsumowując przeprowadzoną Diagnoza obszaru nasuwają się pewne wnioski:

- wśród respondentów obszar powiatu pińczowskiego uważany jest za atrakcyjny turystycznie, jednak nie potrafimy zatrzymać turystów na dłużej z powodu słabej infrastruktury, jak i małej promocji obszaru,
- obszar posiada walory przyrodnicze, obszary chronione, Zespół Parków Krajobrazowych Ponidzia oraz duże nasycenie zabytkami, które narażone są na zniszczenia i potrzebują stałych renowacji,
- na obszarze działania LGD PONIDZIE występuje dużo organizacji pozarządowych, które działają w różnych sferach życia, jednak większość tych organizacji łączy wspólny mianownik - mały potencjał finansowy oraz niska skuteczność w pozyskiwaniu środków na realizację celów statutowych,
- bezrobocie wynikające ze statystyk GUS nie do końca jest zgodne ze stanem faktycznym, gdyż teren działania LGD jest terenem rolniczym i istnieje również ukryte bezrobocie wśród rodzin rolniczych,
- na obszarze działania LGD występują problemy społeczne w tym ubóstwo i wykluczenie,
- wśród mieszkańców brak jest postawy przedsiębiorczej, aktywnej, za mało tworzy się miejsc pracy, zbyt mała jest innowacyjność firm,
- wspólna realizacja operacji w ramach wdrażania LSR stworzyła platformę do współpracy w poszukiwaniu nowych możliwości rozwoju,
- istnieją regiony zagrożone trwałą marginalizacją

Wychodząc naprzeciw problemom ukazany w Diagnozie obszaru w ramach prac nad przygotowaniem Lokalnej Strategii Rozwoju zostaną sformułowane cele i wskaźniki, które pomogą w zminimalizowaniu wskazanych problemów.